

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS

TEINE OSAKOND

OTSUS

Kaebus nr 44047/19
Grigory SCHERBAKOV
vs. Eesti

Euroopa Inimõiguste Kohus (teine osakond), olles 28. aprillil 2020 kokku tulnud komiteena, kuhu kuuluvad

esimees Valeriu Grițco,
kohtunikud Arnfinn Bårdsen,
Peeter Roosma

ja *osakonna sekretäri asetäitja* Hasan Bakırcı,

võttes arvesse 14. augustil 2019. aastal esitatud eespool nimetatud kaebust,
olles pidanud nõu, tegi järgmise otsuse.

ASJAOLUD

Kaebaja Grigory Scherbakov on 1973. aastal sündinud Vene kodanik. EIK-is esindas teda Tallinna advokaat J. Karzetskaja.

A. Kohtuasja asjaolud

1. Kohtuasja asjaolud, nagu kaebaja on need esitanud, võib kokku võtta järgmiselt.
2. Kaebaja on sündinud Eestis, kus ta on veetnud kogu oma elu. 2000. aastal väljastati talle alaline elamisluba, mis pärast välismaalaste seaduse muutmist asendati pikaajalise elaniku elamisloaga.
3. Kaebuse esitamise ajal elasid Eestis ka tema ema, vend ja õde, elukaaslane ja kaks täisealist last.
4. Kaebaja on kahel korral kuriteos süüdi mõistetud. 2007. aastal mõisteti ta süüdi joobeseisundis juhtimises ning talle määrati tingimisi karistuseks viie kuu pikkune vangistus kolmeaastase katseajaga. 2012. aastal tunnistati kaebaja süüdi narkootilise aine suures koguses ebaseaduslikus käitlemises grupi poolt ning talle mõisteti karistuseks kümme aastat, neli kuud ja kakskümmend seitse päeva vangistust. Süüdimõistva otsuse järgi transportis kaebaja 2009. aastal korduvalt narkootilisi aineid Eesti ja Venemaa vahel. Lisaks on teda üheteistkümnel korral karistatud väärteokorras.
5. Kaebaja on kandnud vanglakaristust alates 17. maist 2010. Tema karistus lõpeb 14. oktoobril 2020. aastal.

6. 21. märtsil 2017. aastal tegi Justiitsministeerium Politsei- ja Piirivalveametile (edaspidi: PPA) ettepaneku kaebaja elamisloa kehtetuks tunnistamiseks ja talle lahkumisetekirjutuse tegemiseks.

7. PPA algatas menetluse ja palus kaebajal oma seisukoht esitada.

8. Kaebaja esitas äriühingu M.-i väljastatud tõendi, mis kinnitas kaebaja töötamist nimetatud äriühingus logistika- ja transpordikonsultandina alates 5. septembrist 2016 ning tema töösuhte jätkumist pärast vanglast vabanemist. Ta osutas teenust telefoni või posti teel. Kaebaja juhtis tähelepanu asjaolule, et ta on sündinud ja kasvanud Eestis. Ka tema kaks tüdruku on Eestis sündinud ja tema sugulased on siia maetud. Tema abi vajav ema elab Eestis. Ta avaldas lootust pärast vabanemist oma perekonnaga ühineda. Ta omandas Vene kodakondsuse välismaal tööreisidel käimiseks. Enda väitel kavatses ta eesti keele ära õppida ja Eesti kodakondsuse saada.

9. 25. aprillil 2017. aastal otsustas PPA kaebaja pikaajalise elaniku elamisloa kehtetuks tunnistada, teha talle lahkumisetekirjutuse ja kehtestada Eestisse sissesõidukeelu viieks aastaks (ühes haldusaktis sisalduvad kolm otsust edaspidi koos: väljasaatmisotsus). PPA tugines välismaalaste seaduse §-i 241 lõike 1 punktile 2, väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse (edaspidi: VSS) §-i 7² lõike 2 punktile 7 ja §-i 7⁴ lõikele 2 ning viitas ka nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiivile nr 2003/109/EÜ.

10. PPA viitas kaebaja toime pandud kuritegude olemusele ja raskusele ning ühiskonnaohtlikkusele. Narkootilise aine käitlemine kaebaja poolt oli esimese astme kuritegu, mis oma olemuselt kahjustab laiema üldsuse elu ja tervist. Samuti oli ta süüdi mõistetud joobeseisundis juhtimises ning üheteistkümnelt korral oli teda karistatud väärteokorras. Veel märkis PPA, et kuigi kaebaja on sündinud Eestis, ei ole ta teinud märkimisväärseid jõupingutusi Eesti ühiskonda sulandumiseks. Eesti keele oskuse A1-tasemel omandas ta alles vanglas ning A2-taseme kursust ta 2013. aastal ei lõpetanud. Kaebajal on Vene kodakondsus ja tema emakeel on vene keel. Pärast keskkooli lõpetamist asutas ta Venemaal metallitöötlemise ettevõtte. Hiljem asutas ta Eestis kinnisvara-, ehitus- ja transpordiettevõtteid. PPA pidas kaalukaks asjaolu, et vangla esitatud andmetel jätkas kaebaja suhtlust organiseeritud kuritegevusega seotud inimestega, kes teda ka vanglas külastasid. Viru vangla riskihinnangu alusel peeti kaebajat avalikkusele kõrgohtlikuks.

11. PPA võttis arvesse ka asjaolu, et kaebaja ema, vend, õde, elukaaslane ja kaks täisealist last elavad Eestis. Kaebaja ema kohta pidas PPA ebatõenäoliseks, et ta ei suuda ilma kaebaja abita hakkama saada, sest kaebaja on nageni vanglas ja aidata saavad teised sugulased, sealhulgas lapselapsed. Kaebajal oli hea suhe oma täisealiste tütardega, kes teda vanglas külastasid. Kaebaja oli suhtluses ka oma elukaaslasega, kes teda hiljem vanglas külastas. Kuid pärast 2016. aasta jaanuari on nad suhelnud vaid telefonitsi, sest elukaaslane ei ole plaanitud külastustel käinud. Kaebaja saab jätkata suhtlust oma elukaaslase ja tütardega telefoni ning e-kirja teel. PPA tunnistas, et kaebaja Eestist väljasaatmine muudaks tema perekonnaliikmete nägemise raskemaks, kuid leidis, et avalik huvi kaalub kaebaja isikliku huvi üles.

12. Eespool toodud kaalutlustel leidis PPA, et kaebaja kujutab endast tegelikku ja piisavalt tõsist ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule ka pärast vanglast vabanemist, ning pidas tema väljasaatmist vajalikuks.

13. Kaebaja vaidlustas PPA otsuse. Ta viitas tervislikest põhjustest tulenevale piiratud töövõimele ja sidemete puudumisele Venemaal, mis raskendaks seal töö leidmist. Lisaks märkis ta, et Eesti õiguse alusel on tal õigus oma lastelt ülalpidamist saada. Samuti on tal õigus loota ülalpidamise saamist oma elukaaslaselt, keda ta toetanud oli. Venemaal väljasaatmise korral ta sellist ülalpidamist ei saaks. Ta juhtis tähelepanu ka sellele, et PPA oli tema elamisloa kehtetuks tunnistamist kaalunud juba 2014. aastal, kuid otsustas tol korral, et see meede oleks ebaproportsionaalne. Pärast seda ei ole muud faktilised asjaolud peale tema tervise muutunud.

14. 15. mail 2018. aastal rahuldab Tartu Halduskohus kaebaja kaebuse ja tühistas PPA 25. aprilli 2017. aasta otsuse. Halduskohus märkis, et vangla ettepanekust tulenevalt oli PPA 2014. aastal kaalunud kaebaja elamisloa kehtetuks tunnistamise menetluse alustamist, kuid leidis, et selline toiming ei oleks proportsionaalne. Halduskohus leidis, et selliselt otsustades hindas PPA asja sisuliselt ja et PPA vastus vanglale oli haldusotsus. Sellest tulenevalt oleks PPA pidanud praeguses asjas otsuse tegemisel võtma arvesse kaebaja õigustatud ootust, et tema elamisluba ei tunnistata kehtetuks. PPA ei esitanud uusi asjaolusid, mis oleksid õigustanud 2014. aasta otsusest erinevale otsusele jõudmist.

15. PPA kaebab Tartu Halduskohtu otsuse edasi. PPA märkis muu hulgas, et kaebaja väljasaatmise otsus ei piira tema perekonnaelu, kuna tema tütreid on täiskasvanud ja oma elukaaslasega ei ole ta kohtunud alates 2016. aastast.

16. 22. novembril 2018. aastal rahuldab Tartu Ringkonnakohus apellatsioonkaebuse ja tühistas Tartu Halduskohtu otsuse. Ringkonnakohus leidis, et PPA vastus vanglale 2014. aastal ei olnud haldusotsus. Sellel puudus igasugune regulatiivne toime kaebajale (ehk see ei loonud, muutnud ega lõpetanud ühtegi kaebaja õigust või kohustust) ning selle tõttu ei saanud see olla aluseks kaebaja uskumusele, et tema elamisluba ei tunnistata kehtetuks. Seejärel leidis ringkonnakohus, et PPA oli õigesti hinnanud, et kaebaja oli ohuks avalikule korrale ja riigi julgeolekule ning et PPA oli õigesti analüüsinud kõiki kaebajat puudutavaid olulisi asjaolusid. Vastuseks kaebaja väitele oma vähenenud töövõime kohta otsustas ringkonnakohus, et kaebaja võimalused leida transpordi ja logistika valdkonnas tööd ei ole halvenenud. Kaebaja oli asutanud mitu äriühingut ja olnud nende juhatuse liige. Ringkonnakohus viitas ka kaebaja tööle ettevõtte M.-i heaks ja asjaolule, et ettevõtte M. oli nõustunud koostööd jätkama pärast kaebaja vanglast vabanemist. Veel märkis ringkonnakohus, et kaebaja on varem asutanud ettevõtte Venemaal, ja leidis, et kaebajal peavad seal mõned kontaktid olema või vähemalt ei ole kontaktide puudumine teda seni takistanud. Lastelt ülalpidamise saamise õiguse kohta märkis ringkonnakohus, et asjas puuduvad tõendid, et kaebajal on õigus neilt ülalpidamist nõuda. Kui selline olukord peaks ka esile kerkima, siis lahendataks see kooskõlas Eesti ja Venemaa vahel sõlmitud asjaomase kahepoolse lepinguga. Ringkonnakohus selgitas, et kaebaja üks tütardest on Vene kodanik ja teine Eesti kodanik.

17. Tartu Ringkonnakohus märkis, et lahkumiskohustuse vabatahtliku täitmise tähtaja määramata jätmisel oli PPA eksinud, kui tugines VSS-i §-i 7² lõike 2 punktile 7. Ringkonnakohtu sõnul tuleneb korrektne õiguslik alus sama seaduse §-i 7² lõike 2

punktist 4. Kuna aga viimase sätte kohaldamise tingimused (välismaalane kujutab ohtu avalikule korrale või riigi julgeolekule) olid igal juhul täidetud, ei anna see eksimus alust vaidlustatud otsuse tühistamiseks.

18. Kaebaja esitas kassatsioonkaebuse Riigikohtusse. Ta tugines oma lastelt ülalpidamise saamise õigusele ja väitis, et PPA vastus vanglale 2014. aastal oli haldusotsus. 26. veebruari 2019. aasta otsusega jättis Riigikohus kassatsioonkaebuse menetlusse võtmata, tuginedes halduskohtumenetluse seadustiku §-i 219 lõikele 6 (vt punkti 25 allpool).

19. 12. märtsil 2019. aastal taotles kaebaja Siseministeriumilt sissesõidukeelu kehtetuks tunnistamist. EIK-ile osaliselt esitatud Siseministeriumi vastusest ilmneb, et ministerium hindas kaebaja taotlust VSS-i §-i 32 lõike 1 alusel, kuid otsustas sissesõidukeeldu mitte tühistada.

B. Asjakohane riigisisene õigus ja kohtupraktika

1. Välismaalaste seadus

20. Välismaalaste seaduse §-i 241 lg 1 p 2 sätestab, et pikaajalise elaniku elamisloa võib kehtetuks tunnistada, kui välismaalane kujutab endast ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule. Sama seaduse §-i 241 lg 3 näeb ette, et pikaajalise elaniku elamisloa kehtetuks tunnistamisel põhjusel, et välismaalane kujutab endast ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule, kaalutakse välismaalase poolt toimepandud õigusrikkumise raskust või laadi või asjaomase isikuga seotud ohte, võttes arvesse välismaalase Eestis elamise kestust, välismaalase vanust, pikaajalise elaniku elamisloa kehtetuks tunnistamise tagajärgi välismaalase ja tema perekonnaliikmete jaoks ning sidemeid Eesti ja päritoluriigiga.

2. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus

21. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse (VSS) §-i 7 lg 1 sätestab, et viibimisalusetas Eestis viibivale välismaalasele tehakse ettekirjutus Eestist lahkumiseks (edaspidi *lahkumisettekirjutus*).

22. VSS-i §-i 7² lõike 1 alusel määratakse lahkumisettekirjutuses lahkumiskohustuse vabatahtliku täitmise tähtaeg. Selle tähtaja võib aga jätta määramata ja lahkumisettekirjutuse võib kohe sundtäita, kui välismaalane kujutab ohtu avalikule korrale või riigi julgeolekule (§-i 7² lg 2 p 4) või kui välismaalasel on kohustus lahkuda Eestist pärast vanglast vabanemist (§-i 7² lg 2 p 7).

23. VSS-i §-i 7⁴ lg 2 näeb ette, et kui välismaalasele ei anta vabatahtliku lahkumise tähtaega, kohaldatakse lahkumisettekirjutuses välismaalase suhtes sissesõidukeeldu viieks aastaks, välja arvatud juhul, kui välismaalasel on kehtiv sissesõidukeeld kauemaks kui viieks aastaks lahkumisettekirjutuse tegemise päevast arvates. §-i 7⁴ lg 3 lisab, et kui sissesõidukeelu kohaldamise tähtaeg on kõiki tähtsust omavaid asjaolusid arvestades ebaproportsionaalne, võib lahkumisettekirjutuses kohaldada sissesõidukeeldu lühemaks ajaks.

24. VSS-i §-i 32 lg 1 sätestab, et Siseministeerium või selleks volitatud Siseministeeriumi valitsemisala valitsusasutus tunnistab kehtetuks või lühendab sissesõidukeelu kehtivusaega välismaalase põhjendatud taotluse alusel või valitsusasutuse või valitsusasutuse hallatava riigiasutuse põhjendatud ettepanekul või Schengeni konventsiooniga ühinenud riigi, välja arvatud Eesti, pädeva asutuse taotlusel, kui sissesõidukeelu kohaldamise aluseks olevad asjaolud on muutunud või ära langenud, samuti humaansetel kaalutlustel, kui sellega ei ohustata riigi julgeolekut ega avalikku korda.

3. Halduskohtumenetluse seadustik

25. Halduskohtumenetluse seadustiku §-i 219 lg 6 koostoimes sama paragrahvi lõikega 3 sätestab, et Riigikohus võib kassatsioonkaebuse menetlusse võtmata jätta, kui kassatsioonkaebuses esitatud seisukohad ei võimalda arvata, et ringkonnakohus on ebaõigesti kohaldanud materiaalõigust või oluliselt rikkunud kohtumenetluse norme, mis on toonud kaasa või oleks võinud kaasa tuua ebaõige kohtulahendi. Riigikohus võib kassatsioonkaebuse menetlusse võtta, kui selle lahendamisel on põhimõtteline tähendus õiguskindluse tagamiseks või ühtse kohtupraktika kujundamiseks.

4. Riigikohtu otsus asjas nr 3-17-1545

26. Asi puudutas 1977. aastal Venemaal sündinud, kuid alates 1983. aastast Eestis elanud Vene kodaniku pikaajalise elaniku elamisloa kehtetuks tunnistamist. Lisaks oli talle tehtud lahkumisettekirjutus ja kohaldatud viieaastast sissesõidukeeldu. Teda oli kümnel korral süüdi mõistetud uimastikuritegudes ja vargustes ning kahekümne üheksal korral oli teda karistatud väärteokorras.

27. Riigikohus selgitas 19. veebruaril 2019. aastal tehtud otsuses, et VMS-i §-i 241 lõike 1 punkti 2 ja VSS-i §-i 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada ja kohaldada nõukogu direktiivi 2003/109/EÜ artikli 9 lõikes 3 ja artikli 12 lõikes 1 sätestatu valguses (vt punkte 31–32 allpool). Riigikohus rõhutas, kui oluline on eristada ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule tegelikust ja piisavalt tõsisest ohust avalikule korrale ja riigi julgeolekule. Sellest tulenevalt on pikaajalise elaniku elamisloa võimalik välismaalaste seaduse §-i 241 lõike 1 punkti 2 alusel tunnistada kehtetuks ka ilma, et sellega kaasneks isikule lahkumisettekirjutuse tegemine. Kui PPA kavatses pikaajalise elaniku elamisloa kehtetuks tunnistamisel teha koheselt lahkumisettekirjutuse ja kohaldada sissesõidukeeldu, tuleb tal esmalt tuvastada isikust lähtuv tegelik ja piisavalt tõsine oht avalikule korrale ja riigi julgeolekule.

28. Riigikohus märkis, et PPA hinnang ohu olemasolule välismaalaste seaduse §-i 241 lõike 1 punkti 2 tähenduses kuulub kohtuliku järelevalve alla. Seega on kohtul võimalik arvata, et antud asjaoludel on tegemist tegeliku ja piisavalt tõsise ohuga ka siis, kui PPA ei ole neid mõisteid sõnaselgelt kasutanud.

29. Kõnealuse isiku kriminaalset minevikku hinnates leidis Riigikohus, et on alust arvata, et isik kujutab endast piisavalt tõsist ohtu avalikule korrale. Kuid arvestades isiku head käitumist vanglas, tema eesti keele oskust B2-tasemel ja tema osalemist mitmes

rehabilitatsiooniprogrammis, töötamist avavanglas viibides ja kogemusnõustajana tegutsemist, leidis Riigikohus, et temast tulenev oht ei olnud tegelik. Riigikohus otsustas, et pikaajalise elaniku elamisloa kehtetuks tunnistamine oli seaduslik, kuid tühistas PPA otsuse lahkumissetekirjutuse ja sissesõidukeelu kohta.

C. Asjakohane Euroopa Liidu õigus

30. Nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiiv nr 2003/109/EÜ käsitleb pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatust.

31. Direktiivi artikkel 9 reguleerib pikaajalise elaniku staatuse tühistamist või kaotamist. Artikli 9 lõike 1 punkt b sätestab, et pikaajalisel elanikul ei ole enam õigust pikaajalise elaniku staatusele, kui rakendatakse väljasaatmist artikli 12 tingimuste kohaselt. Direktiivi artikli 9 lõige 3 sätestab, et liikmesriigid võivad ette näha, et pikaajalisel elanikul ei ole enam õigust pikaajalise elaniku staatusele juhul, kui ta kujutab ohtu avalikule korrale või julgeolekule, arvestades tema sooritatud õigusrikkumise kaalu, kuid selline oht ei ole väljasaatmise põhjuseks artikli 12 tähenduses.

32. Direktiivi artikkel 12 käsitleb pikaajaliste elanike väljasaatmist. Artikli 12 lõige 1 sätestab, et liikmesriik võib teha otsuse pikaajaline elanik välja saata üksnes siis, kui isik kujutab tegelikku ja piisavalt tõsist ohtu avalikule korrale ja julgeolekule. (Eestikeelses tekstis on „*actual and sufficiently serious threat to public policy or public security*“ tõlgitud kui „tegelik ja piisavalt tõsine oht avalikule korrale ja julgeolekule“).

KAEBUSED

33. Konventsiooni artikli 8 alusel kaebas kaebaja, et tema elamisloa kehtetuks tunnistamine ja Eestist lahkumise kohustus vanglast vabanemisel rikuvad tema õigust era- ja perekonnaelu ning kodu austamisele. Ta rõhutas, et riigi ametivõimud ei olnud tuvastanud, et ta kujutas tegelikku ja piisavalt tõsist ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule, nagu nad oleksid Riigikohtu 19. veebruari 2019. aasta otsuse nr 3-17-1545 järgi pidanud tegema.

34. Kaebaja kaebas ka konventsiooni artikli 6 alusel selle üle, et Riigikohus ei võtnud tema kassatsioonkaebust menetlusse ega kohaldanud tema asjas käsitlust, mille oli oma otsuses asjas nr 3-17-1545 ette näinud. Kaebaja sõnul oli välismaalaste seaduse ebajärjekindel kohaldamine kahjustanud õiguskindlust.

ÕIGUSKÜSIMUSED

35. Kaebaja kaebas, et rikutud on tema õigusi, mis tulenevad konventsiooni artiklist 8, mis on sõnastatud järgmiselt:

„1. Igaühel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu ja kodu ning sõnumite saladust.

2. Ametivõimud ei sekku selle õiguse kasutamisse muidu, kui kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.”

A. Konventsiooni artikli 8 alusel esitatud kaebus

1. Kas on sekkunud kaebaja konventsiooni artikliga 8 tagatud õigustesse

36. EIK on varem leidnud, et vanemate ja nende täiskasvanud laste või täiskasvanud õdede-vendade vahel ei ole perekonnaelu, kui nad ei tõenda täiendavat omavahelist sõltuvussuhet (vt *Slivenko vs. Läti [suurkoda]*, nr 48321/99, punkt 97, EIK 2003-X, ja hiljutisem *Levakovic vs. Taani* (nr 7841/14, punkt 35, 23. oktoober 2018). Kuid EIK kordab, et kuna artikkel 8 kaitseb õigust luua ja arendada suhteid teiste isikute ja välismaailmaga ning võib sisaldada ka isiku sotsiaalse identiteediga seotud aspekte, tuleb tunnistada, et riiki elama asunud välismaalase ja kogukonna vahelised sotsiaalsed sidemed tervikuna moodustavad osa eraelu kontseptsioonist artikli 8 tähenduses (vt *Maslov vs. Austria [suurkoda]*, nr 1638/03, punkt 63, EIK 2008, ja *Üner vs. Madalmaad [suurkoda]*, nr 46410/99, punkt 59, EIK 2006-XII). Olenemata perekonnaelu olemasolust leiab EIK, et riiki elama asunud välismaalase väljasaatmisega sekkutakse tema eraelu austamise õigusesse. Konkreetse kohtuasja asjaoludest oleneb, kas EIK peaks keskenduma pigem perekonnaelu või eraelu aspektile (vt eespool viidatud *Üner*, punkt 59).

37. Käesoleva kohtuasja juurde tulles märgib EIK, et kaebaja on täiskasvanu. Tal on täisealised lapsed, õde-vend ja ema, kes kõik elavad Eestis. Kaebaja ja tema täisealiste perekonnaliikmete vahelise täiendava sõltuvussuhte kohta märgib EIK, et riigisisises menetluses mainis kaebaja, et tema vanemas eas ema vajab abi, samuti juhtis ta tähelepanu enda õigusele saada oma lastelt ülalpidamist. EIK aga leiab, et PPA ja Tartu Ringkonnakohus juba hindasid nimetatud väiteid veenvalt ja igakülgselt (vt punkte 11 ja 16 eespool) ning et kaebaja ei ole esitanud uusi argumente, mis seaksid eelmised järeldused kahtluse alla. EIK-ile esitatud kaebuses nimetas kaebaja ka oma Eestis elavat elukaaslast. Selle kohta märgib EIK, et Riigikohtule esitatud kassatsioonkaebuses ei puudutanud kaebaja seda perekonnaelu alla kuuluvat aspekti üldse. Lisaks viitas kaebaja alama astme kohtutes toimunud riigisisises menetluses oma elukaaslasele peamiselt seoses sellega, et tal on õigus loota temalt tulevikus ülalpidamist. Sellest tulenevalt leiab EIK, et kaebaja väljasaatmise otsust tuleb hinnata eraelulisest aspektist. Kaebaja ei ole esitanud ühtegi argumenti, mis võimaldaks EIK-il tuvastada, et õigus kodu austamisele oleks ohus.

38. Isiku eraellu sekkumine rikub konventsiooni artiklit 8, kui artikli 8 lõike 2 alusel ei ole tõendatud, et see on kooskõlas seadusega, täidab vähemalt ühte selles lõikes loetletud seaduslikest eesmärkidest ning on demokraatlikus ühiskonnas vajalik selle eesmärgi saavutamiseks.

2. Kooskõlas seadusega

39. PPA tehtud väljasaatmisotsus põhines välismaalaste seaduse §-i 241 lõike 1 punktil 2 ning VSS-i §-i 7² lõike 2 punktil 7 ja §-i 7⁴ lõikel 2. Otsuses viidati ka nõukogu direktiivile nr 2003/109/EÜ ja nenditi, et kaebaja kujutab endast tegelikku ja piisavalt tõsist ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule.

40. Kuigi Tartu Ringkonnakohus otsustas, et VSS-i §-i 7² lõike 2 punkti 7 asemel oli lahkumiskohustuse vabatahtliku täitmise tähtaja määramata jätmise õige õiguslik alus VSS-i §-i 7² lõike 2 punkt 4, ei tähenda see otsuse ebaseaduslikkust, sest viimase sätte tingimused olid igal juhul täidetud.

41. Kaebaja kaebas, et PPA ei tuvastanud, kas ta kujutas endast tegelikku ja piisavalt tõsist ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule, ning et Riigikohus ei võtnud tema kassatsioonkaebust menetlusse olenemata sellest, et ühes teises kohtuasjas oli Riigikohus äsja selgitanud vajadust veenduda sellisel tasemel ohu olemasolus.

42. EIK märgib, et riigi õigusest, nagu seda tõlgendatakse kooskõlas nõukogu direktiiviga nr 2003/109/EÜ, nähtub selgelt, et pikaajalist elanikku võib välja saata vaid juhul, kui ta kujutab endast tegelikku ja piisavalt tõsist ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule. Seda käsitlust kinnitas ka Riigikohus oma 19. veebruari 2019. aasta otsuses nr 3-17-1545 (vt punkti 27 eespool). Samas otsuses nentis Riigikohus ka seda, et kuna sellise ohu hinnang kuulub kohtuliku järelevalve alla, võib kohus leida, et isik kujutab endast tegelikku ja piisavalt tõsist ohtu ka siis, kui PPA ei ole neid mõisteid oma hinnangus sõnaselgelt kasutanud (vt punkti 28 eespool). Igal juhul hindas PPA antud asjas kaebaja toime pandud kuritegude laadi ja raskust ning tema käitumist vanglas ja leidis, et ta kujutab endast tegelikku ja piisavalt tõsist ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule. Olukorras, kus Tartu Ringkonnakohus pidas PPA tehtud väljasaatmisotsust seaduslikuks ning Riigikohus nõustus ringkonnakohtu otsuse ja põhjendustega, ei olnud Riigikohus kohustatud tegema kaebaja kassatsioonkaebuse kohta otsust. Asjaolust, et ligi nädal varem oli Riigikohus teinud teises asjas otsuse, millega tühistas lahkumisettekirjutuse ja sissesõidukeelu tegeliku ohu nõude täitmata jätmise tõttu, ei tulene Riigikohtu kohustust käesolevas asjas kassatsioonkaebus menetlusse võtta ja otsus teha.

43. Eespool toodud kaalutlustel leiab EIK, et väljasaatmisotsus oli seadusega kooskõlas.

3. Seaduslik eesmärk

44. EIK märgib, et kooskõlas riigisisese ja Euroopa Liidu õigusega viidati väljasaatmisotsuses avaliku korra ja riigi julgeoleku kaitsele, mida saab konventsiooni artikli 8 kohaselt pidada seaduslikuks eesmärgiks. Kuna otsus tugines kaebaja karistusandmetel, mille hulka kuulub narkootilise aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine, leiab EIK, et otsusel oli ka seaduslik eesmärk kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

4. Demokraatlikus ühiskonnas vajalik

45. EIK-i kohtupraktika aluspõhimõtted selle kohta, kas sekkumine oli demokraatlikus ühiskonnas vajalik, on kokku võetud kohtuasjas *Üner* (eespool viidatud, punktid 57–58) ja neid on hiljuti korratud kohtuasjas *Levakovic vs. Taani* (eespool viidatud, punktid 36–37).

46. Käesoleva kohtuasja asjaolude juurde tulles märgib EIK, et kaebaja kaebas konventsiooni artikli 8 alusel peamiselt selle üle, et PPA ja riigi kohtud ei tuvastanud nõuetekohaselt, et ta kujutas tegelikku ja piisavalt tõsist ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule. Oma argumendi toetuseks nimetas ta asjaolu, et Riigikohus keeldus tema kassatsioonkaebust menetlusse võtmast olenemata sellest, et oli ühes hiljutises kohtuasjas selgitanud vajadust selline oht pikaajalise elaniku riigist väljasaatmisel tuvastada. Samas ei esitanud kaebaja EIK-ile esitatud kaebuses ühtegi sisulist argumenti selle kohta, miks ohuhinnang oli ekslik või miks ei peaks temast tulenevat ohtu käsitlema tegeliku ja piisavalt tõsisena.

47. EIK leiab, et kuritegu, millele riigi ametivõimud kaebaja väljasaatmise otsuse tegemisel peamiselt tuginesid – narkootilise aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine –, oli kahtlemata väga raske, mida kinnitab selle eest mõistetud kümneaastane vangistus. Selle kuriteo raskusaste on seega väga kaalukas. Lisaks näib, et kaebaja pani uimastikuriteo toime 2009. aastal ehk siis, kui ta oli varasema kuriteo, jooeiseisundis juhtimise eest katseajal. EIK kordab, et liikmesriikidel on õigus pidada uimastitega seotud kuritegusid rasketeks, eriti arvestades selliste kuritegude hävitavat mõju tervele ühiskonnale (vt *Assem Hassan Ali vs. Taani*, nr 25593/14, punkt 47, 23. oktoober 2018, ja selles viidatud kohtuasjad ning *Balogun vs. Ühendkuningriik*, nr 60286/09, punkt 49, 10. aprill 2012). Lisaks kaebaja toime pandud kuritegude laadile ja raskusele tuginesid riigi ametivõimud ka kaebaja riskihinnangule (milles teda peeti avalikkusele kõrgohtlikuks) ning Viru vangla esitatud informatsioonile, mille järgi jätkas kaebaja vanglas suhtlemist organiseeritud kuritegevusega seotud isikutega. Sellest tulenevalt ei näe EIK põhjust seada kahtluse alla PPA otsust, mille järgi kujutas kaebaja endast tegelikku ja piisavalt tõsist ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule.

48. EIK on võtnud arvesse ka kaebaja nimetatud Riigikohtu otsust asjas nr 3-17-1545, milles Riigikohus leidis, et Eestist väljasaadetav isik ei kujutanud endast tegelikku ohtu. Selles asjas pidas Riigikohus kaalukaks mitut positiivset asja, mis olid kõnealuse isiku vangistuse ajal aset leidnud. EIK märgib, et Riigikohtu menetluses olnud asi erineb selgelt käesolevast asjast, milles kaebaja ei ole ise esitanud ühtegi argumenti ja ka EIK-i käsutuses olevatest materjalidest ei nähtu ühtegi argumenti, mis võimaldaks EIK-il otsustada, et kaebajast tulenev oht ei ole enam tegelik.

49. Järgnevalt hindab EIK kaebaja sidemeid asukoha- ja sihtriigiga. Nagu eespool on juba tuvastatud, ei saa kaebaja tugineda õigusele perekonnaelu austamisele (vt punkti 37 eespool ja eespool viidatud kohtuasja *Levakovic*, punkt 44, milles EIK pidas eriti kaalukaks asjaolu, et kaebaja väljasaatmine ei sekkunud tema perekonnaellu, vaid piirnes tema õigusega eraelu austamisele). Samas ei kahtle EIK, et kaebajal on Eestiga tugevad isiklikud sidemed, kuna ta on sündinud ja elanud terve elu seal. Kaebaja on praegu neljakümne kuue aastane. Lisaks elavad Eestis tema ema, vend, õde, elukaaslane ja kaks täiskasvanud last.

50. Ühtlasi aga vastab tõele, et kaebajal ei ole Eesti kodakondsust ja tema eesti keele oskus on piiratud, sest ta läbis eesti keele A1-taseme kursuse alles 2013. aastal vanglas ja teadaolevalt ei ole ta edasistes keeleõpingutes edusamme teinud (vt punkti 10 eespool).

51. EIK kordab, et avaliku korra tagamiseks on liikmesriikidel õigus kuriteos süüdi mõistetud välismaalane välja saata olenemata sellest, kas välismaalane on riiki saabunud täiskasvanuna või noores eas või isegi seal sündinud (vt eespool viidatud *Üner*, punkt 55).

52. EIK märgib, et kuigi kaebaja praegused sidemed Venemaaga on kahtlemata nõrgemad kui Eestiga, ei saa tähelepanuta jätta asjaolu, et tema emakeel on vene keel ja tal on Vene kodakondsus. Lisaks tuvastati riigisisises menetluses, et kaebaja oli kunagi Venemaal ettevõtte asutanud. Kaebaja vanust ja töötamise valdkonda (vt punkte 10 ja 16) arvestades ei leia EIK, et tal tekiksid Venemaaga sidemete tugevdamisel või sinna elama asumisel ületamatud raskused.

53. Viimaseks märgib EIK, et väljasaatmisotsusega kaasnes viieaastane Eestisse sissesõidukeeld. Kaebaja aga ei ole sissesõidukeelu ega selle pikkuse üle EIK-is kaevanud (vrd *Samsonnikov vs. Eesti*, nr 52178/10, punkt 73, 3. juuli 2012). Kuigi kaebaja ei vaidlustanud sissesõidukeeldu sõnaselgelt ka riigi kohtutes, leidis Tartu Ringkonnakohus VSS-i §-i 7⁴ lõikele 2 viidates, et see oli seaduslik. Kaebaja ei vaidlustanud seda oma kassatsioonkaebuses. Kuigi pärast seda, kui Riigikohus oli jätnud tema kassatsioonkaebuse menetlusse võtmata, taotles kaebaja sissesõidukeelu kehtetuks tunnistamist Siseministeeriumilt, ei vaidlustanud ta ministeeriumi keeldumist. Seega, isegi kui eeldada, et kaebaja EIK-ile esitatud kaebus puudutas väljasaatmisotsuse kõiki aspekte ehk ka sissesõidukeeldu, ei ole EIK-il võimalik seda kaebust riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamata jätmise tõttu käsitleda. Sellest tulenevalt ei hinda EIK, kas sissesõidukeelu pikkus on proportsionaalne sekkumine kaebaja konventsiooniga tagatud õigustesse.

54. Eespool toodud põhjendustel ning võttes arvesse kaebaja asja hoolikat ja kohast kaalumist riigi ametivõimude poolt, leiab EIK, et sekkumine kaebaja eraellu tema Eestist väljasaatmise näol ei olnud kohtuasja asjaolusid arvestades ebaproportsionaalne.

55. Sellest tulenevalt tuleb konventsiooni artikli 8 alusel esitatud kaebus rahuldamata jätta kui selgelt põhjendamatu konventsiooni artikli 35 lõigete 3 ja 4 alusel.

B. Muud konventsiooni väidetavad rikkumised

56. Konventsiooni artikli 6 lõike 1 alusel esitatud kaebaja kaebuse kohta kordab EIK, et otsused, mis puudutavad välismaalaste riiki sisenemist, riigis viibimist ja sealt väljasaatmist, ei hõlma kaebaja tsiviilõiguste või -kohustuste või tema vastu esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamist konventsiooni artikli 6 lõike 1 tähenduses (vt *Maaouia vs. Prantsusmaa* [suurkoda], nr 39652/98, punktid 38–40, EIK 2000-X). Sellest tulenevalt ei ole artikli 6 lõige 1 käesolevas asjas kohaldatav. Seega ei ole kaebus *ratione materiae* kooskõlas konventsiooniga artikli 35 lõike 3 tähenduses ja tuleb konventsiooni artikli 35 lõike 4 kohaselt läbi vaatamata jätta.

57. EIK kordab, et olenemata eespool toodud järeldusest on kaebaja konventsiooni artikli 6 lõike 1 alusel esitatud kaebust seoses ohuga avalikule korrale ja riigi

julgeolekule, mis on sätestatud välismaalaste seaduses ja mida Riigikohus on tõlgendanud, juba konventsiooni artikli 8 alusel esitatud kaebuse kontekstis käsitletud.

Sellest lähtudes EIK ühehäälselt

tunnistab kaebuse vastuvõetamatuks.

Koostatud inglise keeles ja tehtud teatavaks kirjalikult 19. mail 2020. aastal.

Hasan Bakırcı
Sekretäri asetäitja

Valeriu Grițco
Esimees